

УДК 343.7; 343.21

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10\(40\)-472-482](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10(40)-472-482)

Захарчук Віктор Миколайович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0002-0896-3747>

Нікіфорова Тетяна Іванівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0002-9769-973X>

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ МАЙНА ЯК ПРЕДМЕТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Анотація. У статті досліджено поняття майна як предмета кримінального правопорушення та його основні ознаки: фізичну (уречевленість майна), економічну (вартість), юридичну (приналежність певному власнику). Залежно від конкретного виду майна такі ознаки можуть відрізнятися, зокрема уречевленість не є обов'язковою ознакою усіх видів майна. Проаналізовано позиції науковців щодо тлумачення понять «право на майно» та «дії майнового характеру». Зроблено висновок, що поняття «майно» у кримінальному праві має свої відмінності порівняно з цивільно-правовим, які зумовлені тим, що майно вступає не як об'єкт правовідносин, а як предмет кримінально-протиправного впливу. Переважно таке майно є уречевленим (фізичним), а кримінально-протиправне діяння здійснюється у зв'язку з його економічною ознакою та може бути у формі викрадення, заволодіння, захоплення, привласнення майна. Також досить часто такий вплив може бути у формі створення (виготовлення) певного виду майна, обіг якого є обмеженим, або у формі негативного впливу на майно – знищення, пошкодження тощо. Поширеними є багато інших способів впливу на майно, в результаті яких воно не змінює свої властивості – зберігання, перевезення, контрабанда тощо. Майно може виступати тим предметом, який безпосередньо цікавить правопорушника, або предметом, який його безпосередньо не цікавить, але шляхом впливу на цей предмет він порушує певні суспільні відносини, заподіює їм істотну шкоду.

Проаналізовано особливості нерухомого майна, як предмета кримінального правопорушення. Таке майно переважно може бути предметом окремих корисливих (шахрайства) та некорисливих кримінальних правопорушень

(умисне або необережне знищення майна), а також предметом окремих кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва, громадської безпеки, військових кримінальних правопорушень тощо.

Ключові слова: майно, право на майно, дії майнового характеру, нерухоме майно, майнова шкода.

Zakharchuk Viktor Mykolayovych Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminal Law and Procedure, Leonid Yuzkov Khmelnytsky University of Management and Law, Khmelnytsky, <https://orcid.org/0000-0002-0896-3747>

Nikiforova Tetyana Ivanivna candidate of legal sciences, associate professor, associate professor of the Department of Criminal Law and Procedure, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytsky, <https://orcid.org/0000-0002-9769-973X>

CONCEPT AND CLASSIFICATION OF PROPERTY AS THE OBJECT OF A CRIMINAL OFFENSE

Abstract. The article examines the concept of property as an object of a criminal offense and its main features: physical (reification of property), economic (value), legal (belonging to a specific owner). Depending on the specific type of property, such features may differ, in particular, reification is not a mandatory feature of all types of property. The positions of scientists on the interpretation of the concepts of «property right» and «property action» are analyzed. It is concluded that the concept of «property» in criminal law has its own differences compared to civil law, which are due to the fact that property does not enter into legal relations as an object, but as an object of criminal and unlawful influence. Mostly such property is reified (physical), and the criminal and unlawful act is carried out in connection with its economic feature and can be in the form of theft, seizure, seizure, appropriation of property. Also, quite often, such influence can be in the form of creation (production) of a certain type of property, the circulation of which is limited, or in the form of a negative impact on property - destruction, damage, etc. Many other methods of influencing property are common, as a result of which it does not change its properties - storage, transportation, smuggling, etc. Property can be an object that is directly of interest to the criminal, or an object that is not directly of interest to the criminal, but by influencing which he violates certain social relations, causing them significant harm. The features of real estate as an object of criminal offense are analyzed. Such property can mainly be the subject of individual mercenary (fraud) and non-mercenary criminal offenses (intentional or careless destruction of property), as well as the subject of individual

criminal offenses against production safety, public safety, military criminal offenses, etc.

Keywords: property, right to property, property-related actions, real estate, property damage.

Постановка проблеми. Кримінальний кодекс України (КК України) здійснює охорону великого кола особливо цінних суспільних відносин, які регулюються різними галузями права. Відповідно, у КК України досить часто використовується різноманітні поняття з інших галузей права, зокрема «майно», «майнова шкода», які мають приватно-правове (цивільне) походження. У науці кримінального права поняття, які багаторазово повторюються у різних статтях і характеризують певний правовий інститут називають «наскрізними». Але якщо поняття «майнова шкода» можна відносити до наскрізних, то поняття «майно» таким не є, адже в КК України воно не має якихось принципових відмінних ознак чи унікального значення і не є суто кримінально-правовим інститутом, а так і залишається цивільно-правовим поняттям. Але досить часто саме посягання відносно певного виду майна зумовлює визнання того чи іншого діяння кримінальним правопорушенням чи окремим його різновидом (спеціальною нормою відносно загальної). Також залежно від певного виду майна здійснюється диференціація кримінальної відповідальності. А залежно від способу кримінально-протиправного впливу на майно у так званих «предметних» кримінальних правопорушеннях формується диспозиція кримінально-правової норми. Тому важливим є правильне розуміння цивільно-правового поняття майна саме у кримінальному праві, а також врахування особливостей, які це поняття отримує, коли виступає предметом кримінального правопорушення.

Поняттю, ознакам та значенню майна, як предмета кримінального правопорушення приділена певна увага в роз'ясненнях Верховного Суду та теорії кримінального права, але все одно багато питань є дискусійними. Зокрема це питання права на майно та дій майнового характеру, як предмета кримінального правопорушення, обов'язковість уречевлення майна, як його ознака у кримінальному праві, систематизація способів кримінально-протиправного впливу на майно, класифікація майна як предмета кримінального правопорушення та інші питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання щодо майна, як предмета кримінального правопорушення розглянуті у монографії А.А. Музики та Є.В. Лашука [6]. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди та поняття майна як предмет кримінального правопорушення досліджені у монографії та наукових статтях Л.М. Демидової [4, 3]. П.С. Берзін, Р.А. Волинець та М.М. Хоменко досліджували право на майно та майнове право як предмети заволодіння, що вчиняється шляхом зловживання

службовою особою своїм службовим становищем [2]. Про майно як предмет кримінальних правопорушень проти власності йдеться у монографії П.В. Олійника [7] та у публікаціях В.Б. Харченка [10]. Окремі види майна детально проаналізовані в рамках кримінально-правової характеристики окремих кримінальних правопорушень чи певної групи однорідних кримінальних правопорушень. Наприклад, рухоме та нерухоме майно як предмет кримінальних правопорушень проти власності досліджені у працях В.Г. Кундеусом [5] та Н.О. Антонюк [1].

Метою статті є аналіз поняття майна як предмета кримінального правопорушення, класифікація способів кримінально-протиправного впливу на майно, класифікація майна як предмета кримінального правопорушення, а також осмислення теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з розумінням цивільно-правового поняття «майно» у кримінальному праві.

Виклад основного матеріалу. У досить великій кількості кримінальних правопорушень, що передбачені в Особливій частині КК України правопорушники діють з метою протиправного впливу на певне майно – намагаються незаконно ним заволодіти, виготовити, перевезти, знищити чи пошкодити тощо. Майно передусім є предметом кримінальних правопорушень проти власності та у сфері господарської діяльності. Але окремі його види є предметом багатьох інших кримінальних правопорушень. І перелік цих правопорушень стає дедалі більшим. В окремих випадках певний вид майна чітко визначений у диспозиції статті КК України, але в багатьох статтях для позначення предмета використовується саме загальне поняття «майно».

Розуміння майна, як предмета кримінального правопорушення неможливе без звернення до положень чинного законодавства України, яке спрямоване на регламентування майнових відносин. Так, відповідно до ч. 1 ст. 190 Цивільного кодексу України (ЦК України) майном вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. У практиці ЄСПЛ до майна віднесено матеріальні речі, активи, майнові права, економічні ресурси тощо [9]. В п. 2 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 року № 10 до майна віднесено речі (рухомі й нерухомі), грошові кошти, цінні метали, цінні папери тощо, а також право на майно та дії майнового характеру, електрична та теплова енергія [9].

Ведучи мову про зміст предмета кримінальних правопорушень проти власності П.В. Олійник робить висновок, що ним є : 1) чуже майно (речі, гроші, цінні папери і документи, що є еквівалентом вартості); 2) об'єкти (явища), прирівняні до майна (земельні ділянки, електрична і теплова енергія, природний газ); 3) право на майно; 4) дії майнового характеру [7, с. 81]. В теорії кримінального права майно, як предмет кримінального правопорушення також поділяється на два основних види – тілесні (річ матеріального світу) і безтілесні речі [3].

Щодо віднесення права на майно та дій майнового характеру до предмета кримінального правопорушення у науці кримінального права є дискусії. Дійсно, в КК України говориться по вимогу передачі права на майно та про придбання права на майно (статті 189-190), а також про дії майнового характеру (ст. 189). Такі випадки можуть бути у разі, коли майно є нерухомим. Наприклад, продати чи подарувати житловий будинок, квартиру можна лише при нотаріальному засвідченні такої угоди. Практиці відомі такі випадки, коли шляхом обману або вимагання правопорушниками було здійснено оформлення таких правочинів без фактичної сплати вартості нерухомості або потерпілі вчиняли дії майнового характеру у виді відмови від права на майно. Однак у цих випадках суб'єкта кримінального правопорушення цікавить не стільки право на майно, як юридичне закріплення володіння, користування і розпорядження ним, а економічна (матеріальна) вигода від набуття майна у власність, яке вони, як правило відразу після набуття намагаються відчужити. Хоча на думку Є.В. Лащука, право на майно у подібних випадках позбавлене матеріальності і тому не може виступати предметом кримінального правопорушення. Дійсним же предметом кримінального правопорушення у такому випадку, на його думку, є речі, які є матеріальним вираженням права на майно – офіційні документи, що засвідчують таке право (наприклад, заповіт, довіреність, договір дарування, квитанція, акція, боргова розписка, чек тощо) [6, с. 60]. Водночас В.Б. Харченко наводить аргументи на користь визнання майнових прав та права на майно предметами кримінального правопорушення. Зокрема він вказує, що майно знаходить свій прояв у певних цінностях, але не тільки як матеріальне утворення, яке фізично можна сприймати, але і як явище матеріального світу, яке реально існує [10, с. 125].

На нашу думку проблема полягає у тому, що в статтях 189 і 190 КК України предметом кримінального правопорушення може бути як рухоме майно, так і нерухоме. І якщо для встановлення фактичного володіння і користування рухомим майном суб'єкту кримінального правопорушення достатньо вилучити це майно у власника без фактичного оформлення права власності на нього, то фактичне заволодіння нерухомим майном хоч і може дозволити короточасне володіння і користування ним, але зважаючи на те, що таке майно фактично не можна вилучити і перемістити у просторі, власник цього майна може повернути фактичний контроль над ним. І лише фактично отримавши право на таке майно після державної реєстрації об'єктів нерухомості суб'єкт кримінального правопорушення отримає бажаний для нього результат – він стає його повноцінним власником. Тому ми підтримуємо позицію А.А. Музики, який право на майно та дії майнового характеру називає «псевдо предмети», які не відповідають основним юридичним критеріям поняття предмета кримінального правопорушення [10, с. 190].

Майно як предмет кримінального правопорушення має свої специфічні ознаки, які загалом зводяться до таких: соціальна – цінність для певного суб'єкта, його корисність; фізична – уречевленість майна; економічна – майно має певну вартість; юридична – майно належить певному власнику або законному володільцю (орендареві) [2, с. 322]. Водночас уречевленість не характерна для майнових прав і дій майнового характеру.

Загалом, щодо розмежування розуміння майна у цивільно-правовому та кримінально-правовому розумінні традиційно є багато дискусій, які зумовлені тим, що цивільне і кримінальне право мають свої особливості регулювання суспільних відносин. У кримінальному праві майно розглядається як певна цінність, яка цікавить суб'єкта кримінального правопорушення, і тому на перше місце виступає саме економічна ознака майна – його вартість. Викрадені грошові кошти можна витратити для власних потреб, майном, яким особа незаконно заволоділа, можна самостійно користуватися або ж незаконно продати його іншій особі. Але кримінально-правове поняття «майно» є вузьким за цивільно-правове, оскільки воно не включає майнові обов'язки [3, с. 269].

У ЦК України є різні класифікації майна: нерухомі й рухомі речі; речі подільні та неподільні; речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками; речі споживні і неспоживні; головна річ і приналежність; частини речі; складні речі тощо. Однак у кримінальному праві така класифікація майна як предмета кримінального правопорушення практично не використовується, хіба що за виключенням поділу на рухомі і нерухомі речі.

Також певні види майна можуть мати дуже різне поширення у цивільному та кримінальному праві. До прикладу, відповідно до ст. 178 ЦК України за критерієм оборотоздатності об'єкти цивільних прав поділяються на: 1) речі, які вільно перебувають в обігу; 2) речі, які обмежені в обігу; 3) речі, які вилучені з обігу. Саме перша категорія речей є найпоширенішим об'єктом цивільних правовідносин. Водночас у галузі кримінального права досить поширеними є речі, обмежені в обігу (наприклад, вогнепальна та мисливська зброя, наркотичні засоби, психотропні речовини), або й вилучені з цивільного обігу (наприклад, об'єкти державної власності, в тому числі об'єкти ядерної енергетики, об'єкти історико-культурної спадщини тощо), які виступають предметами багатьох кримінальних правопорушень.

Загалом, у КК України певний вид майна досить часто виступає предметом кримінального правопорушення шляхом впливу на який заподіюється шкода об'єкту кримінально-правової охорони. Хоча, звісно, у КК є досить багато так званих «безпредметних» кримінальних правопорушень, наприклад, хуліганство.

Дуже часто кримінально-протиправний вплив на майно полягає у його викраденні, заволодінні, захопленні, привласненні у зв'язку з його економічною ознакою. При цьому таке майно, що вказане у статтях КК України може бути

загальним – грошові кошти, побутова техніка, ювелірні вироби, продукти харчування, неправомірна вигода (кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 185-187, 189-193, 198, 365-2, 368, 369-2), або чітко визначеним – наприклад, вода, електрична або теплова енергія (ст. 188-1), земельна ділянка (ст. 197-1), кошти у виді субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків (ст. 222), ґрунтовий покрив (поверхневий шар) земель (ст. 239-1, 239-2), вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини, транспортні засоби (ст. 278, ст. 289), наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги (ст. 308), зброя, бойові припасів, вибухові або інші бойові речовини, засоби пересування, військова та спеціальна техніка, інше військово майно (ст. 410), речі, що знаходяться при вбитих чи поранених (ст. 432) тощо. Це майно безпосередньо цікавить суб'єкта і стає предметом кримінального правопорушення переважно за економічною ознакою (вартістю, корисністю). Однак цим не вичерпується, адже у суб'єкта кримінального правопорушення може і не бути корисливої мети при викраденні, заволодінні, захопленні, привласненні майна.

Також можна виокремити майно як предмет кримінальних правопорушень, які вчиняються шляхом інших визначених у диспозиції відповідної статті КК України незаконних дій щодо нього – незаконне поведження, виготовлення, видобування, зберігання, придбання, перевезення, переміщення (контрабанда), пересилання, поширення, порубка, посів, ввезення, підробка, приватизація, розпорядження, використання з метою отримання прибутку тощо. Таким майно, вказаним у статтях КК України виступає виборча документація (ст. 158-3), твори науки, літератури і мистецтва, комп'ютерні програми і бази даних, інші твори (ст. 176), електронні гроші (ст. 200), культурні цінності та зброя (ст. 201), лісоматеріали та цінні породи дерев (ст. 201-1), товари (предмети) гуманітарної допомоги (201-2), підакцизні товари (ст. 201-4), майно, одержане злочинним шляхом (ст. 209), державне, комунальне майно (ст. 223), корисні копалини (ст. 240), бурштин (ст. 240-1), ліс (ст. 246), зброя, бойові припаси, холодна зброя (ст. 263, ст. 263-1), радіоактивні матеріали (ст. 265-1), порнографічні предмети (ст. 301), наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори (ст. 305, 307, 309, 310, 311) зброя масового знищення (ст. 440) тощо. У вказаних кримінальних правопорушеннях суб'єкта переважно теж цікавить економічна ознака майна або інші його властивості, які йому потрібні. Таке майно може бути створене суб'єктом кримінального правопорушення (виготовлене), або просто використовуватися певним незаконним способом. У цих випадках шляхом безпосереднього впливу на майно, яке цікавить суб'єкта кримінального правопорушення, і не зазнає негативних наслідків (не погіршується, не знищується), або й взагалі може покращувати свої властивості (наприклад, при ремонті), відбувається порушення суспільних відносин у певній сфері.

Аналіз КК України свідчить, що у ньому також часто вказується на майно, щодо якого вчиняється кримінально-протиправний вплив без корисливої мети чи мети іншого використання (знищення, пошкодження, осквернення, руйнування, втрата, розтрата, безгосподарське використання, забруднення або псування, жорстоке поводження, захоплення, здача або залишення, недоброякісний ремонт, нецільове використання) – будь-яке майно, вказане у статтях КК України (ст. 194, 196), релігійні споруди чи культові будинки (ст. 178), релігійні святині (ст. 179), бюджетні кошти (ст. 210), землі (ст. 239, ст. громадські будівлі чи споруди (ст. 341), майно працівника правоохоронного органу (ст. 347), майно журналіста (ст. 347-1), майно судді (ст. 388), військове майно (ст.ст. 411-413), укріплення, бойова та спеціальна техніка чи інші засоби ведення війни (ст. 427) тощо. У цих випадках суб'єкта кримінального правопорушення не цікавить економічна ознака майна, адже він здійснює вплив на майно не для того, що отримати певну вигоду для себе, а для того, щоб заподіяти шкоду потерпілому чи іншим чином вплинути на нього, або заподіяти шкоду об'єкту кримінально-правової охорони. Дії щодо майна можуть бути як умисними, так і необережними.

Окремо варто виділити кримінальні правопорушення, які вчиняються щодо нерухомого майна. Особливістю такого майна є характер володіння нерухомістю, який проявляється в тому, що незаконний володілець не може забрати таке майно із собою, адже воно не може бути фізично вилучене проти волі власника та переміщене у просторі без втрати свого цільового призначення. Повне ж розбирання нерухомої речі та подальше заволодінням всіма компонентами такого майна також не утворить викрадення нерухомості, бо в даному випадку викрадається не нерухомість, а матеріали, які вже є рухомим майном. Саме тому переважна більшість майна, щодо якого вчиняються кримінальні правопорушення є рухомим. Для того, щоб незаконно заволодіти чужим нерухомим майном суб'єкт кримінального правопорушення змушений вчинити певні дії саме з отриманням права на це майно, переважно шляхом шахрайських дій або вимагання. Адже лише встановлення фактичного панування над нерухомим майном дозволяє ним фактично володіти і користуватися, але не дозволить розпорядитися (тобто продати). Тому при шахрайстві, вимаганні, у певний спосіб особа отримує (прагне отримати) правовстановлювальний документ на нерухоме майно, в тому числі шляхом залучення до таких дія службових осіб, які уповноважені вчинити дії щодо державної реєстрації прав на нерухоме майно. Фактичне захоплення і використання нерухомого майна без оформлення прав на нього може розглядатися як самовільне зайняття земельної ділянки (ст. 197-1), самоуправство (ст. 356), або кримінальне правопорушення у сфері службової діяльності, але не як отримання права на майно.

Нерухоме майно може бути предметом таких кримінальних правопорушень проти власності, як умисне або необережне зчищення чи пошкодження чужого майна, погроза знищення майна (ст.ст. 194-196 КК України). Водночас, до нерухомого майна, як предметів складів кримінальних правопорушень, що передбачені у статтях 194 та 196 КК України не відносяться окремі види нерухомого майна, умисне чи необережне знищення або пошкодження яких передбачене в інших статтях Особливої частини. Наприклад, пошкодження релігійних споруд чи культових будинків (ст. 178); пошкодження шляхів сполучення (ст. 277); пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів (ст. 292); знищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури (ст. 298); умисне та необережне знищення або пошкодження військового майна (ст. 411, 412).

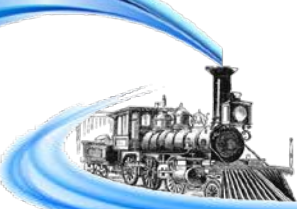
Висновки. Отож, положення цивільного законодавства щодо визначення поняття майна, його ознак та видів безумовно потрібно враховувати при кваліфікації кримінальних правопорушень, адже кримінально-протиправне посягання та його наслідки досить часто нерозривно пов'язані з певним майном як з предметом суспільних відносин та як з предметом кримінально-правового впливу. Особливо актуально це тоді, коли йдеться про певний спеціальний вид майна. Але якщо в цивільному праві майно розглядається як об'єкт правовідносин, то кримінальне право має своїм завданням охорону цього майна від кримінально-протиправних посягань.

Використання у кримінальному праві понять «право на майно», «дії майнового характеру» зумовлене тим, що кримінальне законодавство має регулювати максимально можливі прояви посягань на суспільні відносини, які призводять до заподіяння істотної шкоди, але не завжди спрямовані саме на майно, як уречевлений предмет. Інакше б суб'єкти кримінального правопорушення уникали відповідальності.

Класифікація майна у кримінальному праві також суттєво відрізняється від тієї, що є в цивільному законодавстві, адже залежить, в першу чергу, від способів кримінально-протиправного впливу на майно та від особи потерпілого, тобто того, кому це майно належить.

Література:

1. Антонюк Н.О. Кримінально-правова охорона власності: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 514 с. URL: <https://www.academia.edu/24165582/>
2. Берзін П.С., Волинець Р.А., Хоменко М.М. Право на майно та майнове право як предмети заволодіння, що вчиняється шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України). Вісник Асоціації кримінального права України. 2020. № 15. С. 126-149.
3. Демидова Л.М. Майно як предмет злочину. Вісник Академії правових наук України. 2010. № 3. С. 267-275. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6167/1/Demidova_267.pdf

4. Демидова Л.М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика: монографія. Харків: Право, 2013. 752 с.
5. Кундеус В.Г. Рухоме та нерухоме майно як предмет злочинів проти власності. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2005. № 30. С. 38-42. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/d23ee3b2-a2d5-4297-bb88-f2ca89940fb3>
6. Музика А.А., Лашчук Є.В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. К.: Паливода А.В., 2011. 192 с.
7. Олійник П.В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення: монографія. Харків: Право, 2011. 208 с.
8. Посібник зі статті 1 Протоколу № 1 Європейської конвенції з прав людини. Захист права власності. Рада Європи. Європейський суд з прав людини. 2023. URL: <https://rm.coe.int/guide-articte-1-echr-ukrainian/1680ae370c>
9. Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 10. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0010700-09>
10. Харченко В.Б. Майно як предмет злочинів проти власності та предмет суспільних відносин права власності на речі та інші речові права. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2017. № 2 С. 121-131. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/874955fd-83ae-4780-b7b2-76a57750a909>

References:

1. Antonyuk N.O. (2012). Kryminalno-pravova okhorona vlasnosti [Criminal and legal protection of property]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. Retrieved from <http://www.academia.edu/24165582/> [in Ukrainian].
2. Berzin P.S., Volynets R.A., Khomenko M.M. (2020). Pravo na mayno ta maynove pravo yak predmety zavolodinnya, shcho vchynuyetsya shlyakhom zlovzhyvannya sluzhbovoyu osoboyu svoym sluzhbovym stanovyschem (ch. 2 st. 191 KK Ukrayiny) [The right to property and property law as objects of appropriation committed by an official through abuse of his official position (Part 2 of Article 191 of the Criminal Code of Ukraine)]. Visnyk Asotsiatsiyi kryminalnoho prava Ukrayiny – Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine, 15, 126-149. [in Ukrainian].
3. Demydova L. M. (2010). Mayno yak predmet zlochynu [Property as a subject of crime]. Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny – Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine, 3, 267-275 [in Ukrainian].
4. Demidova L.M. (2013). Problemy kryminalno-pravovoyi vidpovidalnosti za zapodiyannya maynovoyi shkody v Ukrayini (maynova shkada yak zlochynnyu naslidok): teoriya, zakon, praktyka [Problems of criminal liability for causing property damage in Ukraine (property damage as a criminal consequence): theory, law, practice]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
5. Kundeus V.G. (2005). Rukhome ta nerukhome mayno yak predmet zlochyniv proty vlasnosti [Movable and immovable property as the subject of crimes against property]. Visnyk Natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of the National University of Internal Affairs, 30, 38-42. Retrieved from: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/d23ee3b2-a2d5-4297-bb88-f2ca89940fb3> [in Ukrainian].
6. Muzyka A.A., Lashchuk E.V. (2011). Predmet zlochynu: teoretychni osnovy piznannya [Subject of crime: theoretical foundations of knowledge]. Kyiv: Palyvoda A.V. [in Ukrainian].
7. Oliynyk P.V. 2011. Predmet zlochyniv proty vlasnosti: ponyattya, vydy, kryminalno-pravove znachennya [Subject of crimes against property: concept, types, criminal-legal significanc]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

8. Posibnyk zi statti 1 Protokolu № 1 Yevropeyskoyi konventsiiyi z prav lyudyny. Zakhyst prava vlasnosti [Guide to Article 1 of Protocol №. 1 to the European Convention on Human Rights]. (2023). Protection of the right to property. Council of Europe. European Court of Human Rights. Retrieved from: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/d23ee3b2-a2d5-4297-bb88-f2ca89940fb3https://rm.coe.int/guide-articte-1-echr-ukrainian/1680ae370c> [in Ukrainian].

9. Pro sudovu praktyku u spravakh pro zlochyny proty vlasnosti: postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrayiny vid 06 lystopada 2009 roku № 10 [On judicial practice in cases of crimes against property, Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated November 6, 2009 No. 10]. zakon1.rada.gov.ua. Retrieved from [http:// zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg= v0010700-09](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0010700-09) [in Ukrainian].

10. Kharchenko V.B. (2017). Mayno yak predmet zlochyniv proty vlasnosti ta predmet suspil'nykh vidnosyn prava vlasnosti na rechi ta inshi rechovi prava [Property as a subject of crimes against property and a subject of social relations of ownership of things and other property rights]. Visnyk Kryminolohichnoyi asotsiatsiyi Ukrayiny – Bulletin of the Criminological Association of Ukraine, 2, 121-131. Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/items/874955fd-83ae-4780-b7b2-76a57750a909> [in Ukrainian].